

BISERICA FRUMOASĂ ESTE BISERICA PLINĂ DE LUME

Dialog cu P.S. Petru Gherghel,
realizat de pr. Wilhelm Dancă

Întrebare: *Excelență, ce înseamnă pentru Preasfinția Voastră „o biserică”? Vă întreb lucrul acesta pentru că, în limba română, termenul „biserică” se referă la „casa” în care se adună poporul lui Dumnezeu, dar și la adunarea credincioșilor ca atare.*

Răspuns: Pentru orice creștin, dar, mai ales, pentru un episcop, Biserica reprezintă casa lui Dumnezeu și poarta cerului, casa în care îl poți întâlni pe Dumnezeu, iar Dumnezeu se întâlnește cu poporul său (cf. *Gen 28,17*). Termenul de „biserică” are un înțeles dublu: mai întâi, este vorba de *locul* unde se celebrează tainele sfinte, într-un chip special, sfânta și dumnezeiasca Liturghie, iar în al doilea rând, „poporul lui Dumnezeu” ca atare sau, cum se mai spune, „adunarea credincioșilor”.

Etimologic, termenul de *biserică* (*bazilică*) vine de la grecescul *basilea*, legat de demnitatea de domn, de împărat. Și chiar dacă acest termen de *basilea*, ca și celălalt de *ecclesia*, avea la început un înțeles laic, el a căpătat în timp caracter sacru prin adaosul *tu théou*, specificându-se astfel că destinatarul sau întemeietorul este însuși Dumnezeu.

Limitându-ne la înțelesul de „casă” sau „locuință” pentru termenul de „biserică” ca loc de cult, este firesc ca, pentru un episcop, orice lăcaș, cu acest scop, să fie, înainte de toate, un loc sacru, destinat slavei lui Dumnezeu și întâlnirii cu el.

Este îmbucurător faptul că poporul român are pentru biserici, capele, mănăstiri, bazilici sau catedrale o prețuire deosebită, o adevărată venerație și un cult special. Religiozitatea poporului nostru, chiar dacă uneori nu este suficient fundamentată sau destul de cultivată, este o dovadă a iubirii sale față de Dumnezeu și față de casa dedicată prezenței sale.

Și pentru mine, mai ales pentru mine, ca episcop, biserica are o semnificație deosebită. O consider și o stimez cu adevărat ca pe casa lui Dumnezeu și poarta cerului, locuința preferată a lui Cristos care a venit în lume și a voit să locuiască cu oamenii până la sfârșitul lumii (cf. *Mt 28,20*). Dumnezeu locuiește cu noi și ne așteaptă să-l întâlnim.

Î: *Aveți câteva cifre prin care să ilustrați eforturile depuse de păstorii și credincioșii Diecezei de Iași pentru construirea de biserici?*

R: Exemple sunt nenumărate și impresionante. Mă tem ca, prezentându-le, să nu cumva să uit pe cineva sau să fac o ierarhizare interpretabilă. Este meritul preoților și al bravilor noștri specialiști și credincioși. Am să încerc totuși să dau câteva detalii și să prezint câteva nume și localități.

Ca *ordinarius*, am fost la curent cu toate inițiativele în acest domeniu, dar sunt obligat să spun că ceea ce s-a realizat a fost opera curajoasă a preoților noștri plini de tinerețe și zel și, mai ales, darul lui Dumnezeu. Pentru mine, exemplul și lucrarea preoților era un adevărat semn de vitalitate și iubire totală. Rolul meu, pe cât posibil, era să-i încurajez pe preoți, să le explic, eventual, responsabililor că aceasta era datoria unui păstor responsabil, iar că tot ceea ce făceau nu era un lucru contrar orânduirii și societății, ci numai și numai spre binele oamenilor și al credincioșilor noștri.

Iubirea față de Dumnezeu și Biserică a fost și era mai tare și mai puternică decât amenințarea cu pierderea libertății și cu moartea. S-au făcut, așadar, lucruri minunate, unele incredibile. Sunt de remarcat inițiativele pr. Carol Sohn la Oțeleni, ale pr. Wilhelm Klein la Tămășeni, ale pr. Alexandru Ghiuzan la Mărgineni și Trebeș; trebuie subliniată grija pr. Cazimir Cotolevici pentru noua biserică din Nicolae Bălcescu, continuată și desăvârșită de pr. Ioan Sociu, preocuparea preoților din parohia Pângărești la construcția bisericii, operă terminată în anii grei ai dictaturii de pr. Anton Ioan, efortul incredibil al pr. Dumitru Adămuț pentru biserică, simbol de trăire a credinței și de manifestare a rezistenței împotriva persecuțiilor și opreliștilor de la Adjudeni. Trebuie să-i amintim între cei care au dovedit un mare curaj și o mare rezistență pe pr. Mihai Rotaru la Barticești, pr. Mihai Lucaci la Rotunda, pr. Gheorghe Lenghen și pr. Petru Gabor la Sagna, pr. Ștefan Apostol la Frumoasa, pr. Ștefan Demeter la Mircești și Pașcani, pr. Iosif Andrici la Șcheia, pr. Alois Dămoc la Butea, pr. Anton Dănculesei la Pralea, pr. Vasile Rediu la Gioseni, pr. Ștefan Erdeș la Lespezi, pr. Ieronim Budulai la Huși, Vizantea și Ciugheș.

Când am început să analizez scriptic problema lucrărilor executate în condiții de supraveghere totală și, uneori, de clandestinitate, am rămas impresionat; niciodată nu o făcusem până acum, pentru că mi se părea că totul era normal și mă obișnuisem să tot repet că s-a făcut mult și multe în acele perioade extrem de dificile.

Acum mărturisesc, cu multă satisfacție în suflet și cu mult respect pentru preoții și credincioșii noștri, că au fost timpuri de mari fapte și mari minuni.

Cu privire la date, pot să subliniez următoarele: în perioada grea a dictaturii s-au construit 32 de biserici noi, unele cu mare răsunset și cu mari jertfe. La mai mult de 20 de lăcașuri de cult s-au făcut reparații capitale sau lucrări de întreținere. După anul 1989, s-au construit 55 de noi lăcașuri de cult, unele mai mărețe decât altele. Nu mai vorbesc de reparațiile și inițiativele curajoase pentru îngrijirea lăcașurilor de cult. Un semn de vitalitate a preoților și credincioșilor noștri, o binecuvântare pentru poporul nostru credincios.

Am putea spune că Dieceza a fost un adevărat șantier pentru ridicare de noi lăcașuri (55+32), de reconstrucții și reparații, iar acolo unde era nevoie, s-au construit și inaugurat o mulțime de centre parohiale (22+39).

S-ar putea crede sau trage o concluzie că s-a lucrat doar pentru un singur sector, construcții și structuri, dar nu trebuie să uităm că, în același timp, s-a lucrat intens la catehizarea copiilor și a tinerilor, cu toate opreliștile și cu toată supravegherea, au fost pregătiți și au ajuns la idealul dorit câteva sute de preoți, s-au inaugurat atâtea mănăstiri, centre de spiritualitate, grădinițe și opere socio-caritative.

Toate la un loc reprezintă un argument pe care vrem să-l vedem ca un dar al lui Dumnezeu pentru credința poporului nostru atât de generos și atât de atașat de Biserica și de valorile spirituale.

Î: De când sunteți în fruntea Diecezei de Iași, mai întâi ca administrator apostolic, apoi ca episcop diecezan, s-a văzut că una dintre grijile Preasfinției Voastre ca păstor a fost refacerea sau crearea edificiilor bisericesti necesare pastorației. Cum apreciați efortul depus?

R: Ajuns preot, în condiții de mare supraveghere și control din partea regimului totalitar, condiții grele pentru biserică, preoți și chiar credincioși, am simțit, desigur, un imbold pentru casa lui Dumnezeu și pentru suflete, pe care nu-l pot explica cu argumente lumești. Cu toate dificultățile începutului preoției mele, hotărârile pentru cauza Bisericii și a sufletelor creșteanu, iar zelul, controlat, desigur, de prudență, căuta noi căi și posibilități de muncă pastorală pentru a nu lăsa să se piardă cea mai mare și sigură valoare a vieții: credința.

Am rămas impresionat de gestul multor preoți îndrăzneți, care s-au opus tăvălugului nimicitor prin predici, prin tact administrativ și prin inițiative înțelepte și curajoase cu care au știut să apere tezaurul credinței și lăcașurile de cult.

Câțiva dintre ei și-au zidit viața în pereții bisericilor, dăltuind pentru istorie și viitor monumente impresionante, cu toată opoziția și persecuția regimului ateu.

De la numirea mea în fruntea Diecezei, mai ales în perioada de administrator apostolic cu drepturi limitate, am ținut ca un lucru sfânt să continuu munca înaintașilor, desigur, în alte condiții și cu alte mijloace, apărând moștenirea lăsată, încercând mai întâi să nu lăsăm să moară ce aveam mai scump: credința, Seminarul, bisericile.

În perioada celor 12 ani de mandat special, plină de tot felul de atenționări și amenințări, pentru modul cum unii preoți, cărorora trebuie să le aduc prinos de recunoștință, lucrau atât la opera de catehizare (redușă la biserică), la munca pastorală generală, cât, mai ales, la inițiative îndrăznețe de a întreține bisericile, a le mări și adapta noilor necesități sau chiar a le construi din temelii, am avut o mare stimă, încurajându-i și susținându-i, și trebuie să mărturisesc că n-a fost ușor și nici lipsit de riscuri, dar, până la urmă, s-au putut realiza lucruri deosebite, chiar le pot numi ieșite din comun, cu care Biserica locală de Iași a știut să facă proba unui examen curajos și fructuos, impunându-se în fața tuturor, chiar și a persecutorilor.

Î: *Puteți să ne dați câteva exemple de edificii bisericesti reprezentative pentru Dieceză, care corespund așteptărilor Preasfinției Voastre?*

R: Îi invit pe cei care doresc să se edifice în acest domeniu să intre în bisericile din Adjudeni, N. Bălcescu, Bacău, Butea, Fărcășeni, Gioseni, Horlești, Iași, Mircești, Tămășeni, Șcheia, Vizantea etc.

E drept că unele dintre aceste lucrări s-au făcut în grabă, fără prea multe analize sau sub coordonarea unei comisii de specialitate. Sunt totuși deosebit de mulțumit că s-au depus multe eforturi, că preoții au încercat să răspundă necesităților timpului și că acum poporul are frumoase lăcașuri de cult.

Dacă le analizăm pe toate, desigur, unele sunt opere mărețe, altele sunt mai simple și mai modeste, dar toate au o calitate comună: dragostea; toate capătă valoare când sunt căutate și când sunt pline.

Nu uit niciodată afirmația unui arhitect la o întâlnire pe teme de arhitectură sacră: „cea mai frumoasă și impresionantă biserică este cea care e plină cu oameni”.

Ne-am dori ca lipsurile, care eventual mai sunt, sau stângăciile datorate grabei și dorinței de a face și a avea să fie anihilate de prețuirea casei lui Dumnezeu și de trăirea credinței.

Î: *Ce fel de gânduri sau sentimente aveți în inimă atunci când vă pregătiți să sfințiți o biserică?*

R: Sfințirea unei biserici reprezintă un eveniment de mare credință și intensă trăire spirituală. Credincioșii, care au ajuns să ridice o biserică, fie ea cât de mică și simplă, așteaptă cu deosebită emoție momentul sfințirii, dedicării sau consacrării ei, iar pentru mine, ca episcop, actul de sfințire reprezintă confirmarea unei astfel de credințe și o trăire spirituală profundă. Chiar dacă nu au loc și nu se intenționează celebrări de sfințiri sau dedicări solemne ca cele de la templul din Ierusalim, așa cum notează Sfânta Scriptură (cf. 2Cr 5,6-10), credincioșii, preoții și episcopul trăiesc un eveniment extraordinar, prin care își arată credința în prezența lui Dumnezeu în mijlocul poporului și fac sărbătoare. Cu astfel de sentimente și trăiri întâmpin orice dedicare și sfințire de biserică.

Î: *Atât ca păstor al diecezei, cât și ca episcop cu experiență în acest domeniu, ce anume le recomandați preoților și credincioșilor care doresc să construiască o „biserică”?*

R: Mai întâi, să aibă o profundă motivație de credință, apoi, să urmeze normele bisericești, pe care vrem să le facem cunoscute în urma Sinodului Diecezan, și să nu se grăbească în realizarea unui astfel de proiect. Mă gândesc că, după furtuna creată de încercările prin care am trecut, când totul se făcea pe ascuns, să nu se oprească o lucrare, după iureșul de a recupera ce nu s-a putut, în anii de după '89, viața creștină va intra într-un ritm normal, iar răspunsul la necesitățile timpului va fi analizat mai bine și dat cu calm.

Î: *În ce măsură bisericile construite în zilele noastre pot constitui un reper cultural și moral în viața credincioșilor catolici, în special, și a lumii, în general?*

R: Reperul cultural pe care îl oferă bisericile noastre din Moldova este un reper simplu, cu mai puține elemente de artă clasică și tradițională spectaculoasă; este, cu alte cuvinte, un mesaj al simplității vocației creștine și o căutare a formelor noi și evolute de trăire creștină și morală, fiind, de fapt, o chemare la un răspuns ce trebuie să-l dea fiecare creștin la timpul pe care-l trăiește și pe care este chemat să-l sfințească. Se poate verifica aici ceea ce a știut să facă Cristos când i-a ales pe apostoli, oameni simpli, pe ucenicii care să fie capabili să aprindă și să cucerească lumea nu prin forța înțelepciunii proprii, nici prin puterile omenești, ci prin harul său, care se folosește de canale simple, curate și devotate pentru a lucra în lume.

Î: *În timpul Sinodului Diecezan s-a discutat și despre faptul că unele biserici construite cam în grabă invită mai puțin la reculegere, la rugăciune. Din acest punct de vedere, știm că orice biserică trebuie să fie pentru lume „casa lui Dumnezeu și poarta cerului”. Ce condiții ar trebui să îndeplinească bisericile în construcție pentru a putea celebra cum se cuvine în interiorul lor legătura dintre cer și pământ?*

R: Sinodul Diecezan reprezintă pentru noi un moment de cea mai mare importanță. L-am putea considera nu numai un prilej evocativ, ci, mai ales, un program inovativ. În cadrul Sinodului s-au evidențiat valorile tradiționale și s-au redescoperit comorile spirituale lăsate de înaintași, o credință vie ce ne-a fost încredințată ca un testament pentru viața noastră creștină și pentru trăirea vocației primite.

La Sinod s-au analizat și neîmplinirile constatate în trecut, stabilindu-se puncte ce trebuie îmbunătățite și perfecționate în mai multe domenii și, în consecință, și în ceea ce privește bisericile și cadrul desfășurării cultului. Era firesc să se prezinte și un program inovativ în privința lăcașurilor de cult.

Oricum, ceea ce am primit de la înaintași sau am construit în trecutul mai îndepărtat sau mai recent a fost un lucru bun și adaptat condițiilor de atunci. Bisericile și celelalte structuri dovedesc simplitatea și modestia noastră, dar și valoarea credinței și a încrederii în Dumnezeu, în timpuri de mari încercări și probe de tot felul.

Pentru viitor, se impune, fără îndoială, să găsim formulele cele mai adaptate pentru a combina dorința de a avea structuri, biserici, centre de spiritualitate, cu necesitatea ca ele să fie instrumente de promovare a spiritualității, de făurire a unei culturi creștine și, de ce nu, de a găsi modalități ca bisericile, capelele, lăcașurile de cult să fie cu adevărat „casa lui Dumnezeu și poarta cerului” în stare să promoveze legătura dintre pământ și cer.

Va trebui, însă, să înțelegem, pe cât posibil mai mult, prin catehizare, ce înseamnă o adevărată artă creștină, cum trebuie să fie bisericile, ca ele să promoveze creșterea în credință și să satisfacă toate gusturile, de la cele mai modeste la cele mai rafinate. Le va reveni, așadar, Comisiei pentru Lăcașurile de Cult și Oficiului Diecezan pentru Liturgie, ce urmează să fie stabilite de noi în urma Sinodului Diecezan, datoria de a prezenta principiile ce trebuie să stea la baza construirii lăcașurilor de cult și a rolului lor pentru viața religioasă și cultura creștină.

Î: *Ce înseamnă pentru Preasfinția Voastră biserică în care ați fost botezat sau biserică din satul natal?*

R: Despre locul în care au fost botezați și în care au făcut primii pași în trăirea credinței, marii sfinți ai Bisericii și marile personalități ale vieții creștine s-au exprimat cu multă bucurie și cu sfinte aduceri aminte. Reveneau deseori în biserica în care au trăit bucuriile credinței și ale copilăriei și o evocau în diferite momente ale vieții. Mă gândesc că nu numai ei, ci și toți ceilalți oameni simpli au făcut și fac la fel. Mă declar fericit când pot să mă întorc fie în spirit, fie, mai ales, fizic în biserica în care am primit darul credinței. Îndrăznesc, așadar, să spun și eu că simt emoții deosebite când revăd altarul la care am slujit ca ministrant, amvonul de unde era proclamat cu atâta entuziasm cuvântul lui Dumnezeu de către preoții pe care i-am cunoscut în copilărie și, de ce nu, regret mereu că nu mai este astăzi banca de împărtășanie de sub care și prin care priveam cu gelozie la cei ce urcau treptele altarului sau slujeau la sfânta Liturghie. Multe dintre imaginile din trecut s-au schimbat, reformele liturgice au adus noi adaptări, bisericile au căpătat altă configurație, dar farmecul aducerilor aminte nu s-a schimbat, din contră, devine și mai plăcut și mai răscolitor.

Glasul clopotelor și drumul credincioșilor spre biserică, bucuria întâlnirii cu colegii în jurul bisericii și lângă altar ne fac să avem mereu emoții și puternice accente nostalgice.

Î: *Ce înseamnă pentru Preasfinția Voastră biserica numită „catedrală”?*
La Iași, există mai multe catedrale catolice?

R: Pentru un episcop, catedrala este simbolul prezenței lui Cristos în mijlocul poporului său, care desăvârșește și realizează unitatea în credință și unitatea în iubire.

Catedrala este și trebuie să fie *una*. Nu trebuie să se creeze impresia că sunt mai multe catedrale.

La noi, catedrala este cea istorică, cea tradițională, care a văzut și a trăit evenimentele în derularea lor, fie fericite, fie mai puțin plăcute, luminile și umbrele istoriei, bucuriile și încercările vieții creștine. Nu trebuie să uităm că aici a slujit primul episcop, Nicolae Iosif Camilli, aici au urmat să conducă poporul lui Dumnezeu episcopii noștri indigeni, P.S. Mihai Robu și Mons. Petru Pleșca, *ordinarius substitutus* pentru perioada grea a comunismului și, mai ales, aici a păstorit, a predicat, s-a rugat și s-a jertfit marele nostru păstor Anton Durcovici.

Ca atare, catedrala lor este și catedrala noastră. Chiar dacă e mică, ea are un rol important.

Realitățile noi impuneau și rezolvări noi. De aceea, am decis să ridicăm alături de catedrala istorică, veche, o altă bazilică – biserică, pentru a oferi

poporului creștin un spațiu adecvat noilor realități, numărului mare de enoriași; un loc pentru *ecclesia*, adunarea poporului creștin în jurul lui Cristos și a episcopului.

Prin apropierea și legătura ce o are cu *catedrala veche*, noul lăcaș împrumută și denumirea de *catedrala nouă*, un lăcaș corespunzător, care nu trebuie să ne separe de istoria noastră, ci trebuie să o asigure și să o continue.

Î: *Vă rog să ne prezentați pe scurt „viața” celor două catedrale – catedrala veche și catedrala nouă. Prin ce anume o catedrală își justifică numele de „mama” tuturor celorlalte biserici din Dieceză?*

R: Când s-a impus să se construiască o nouă biserică în centru, planurile erau astfel întocmite, încât între catedrala veche și noua construcție să fie o legătură strânsă, o comunicare directă.

Din cauza unor conflicte, construite și întreținute de unii responsabili ai zonei și ai sitului istoric, planul prim al noului lăcaș a trebuit să fie revizuit pentru a nu fi cu totul oprit. După multe analize și studii, s-a ajuns la o altă soluție, de data aceasta circulară, o nouă construcție, care să nu intre în conflict arhitectonic cu celelalte obiective din vecinătate; construcție ce urma să fie introdusă într-un complex arhitectural, cu posibilitatea unirii ei printr-un portic cu catedrala veche.

De ce această formă? Desigur, au fost și sunt multe argumente. Pentru mine a fost unul, potrivit cu motto-ul meu ca episcop: *ca toți să fie una* (In 17,21). Forma circulară, care îi primește și îi dirijează pe toți, din toate părțile, spre un punct central, spre un altar, a fost un argument determinant; ea invită la comuniune, la unitate.

Episcopul, când celebrează sfânta Liturghie cu prezbiteriul său și cu tot poporul, trebuie să-i adune pe toți la același altar, în jurul aceluiași Cristos, sub aceeași cupolă, mai bine zis, sub aceeași coroană, având drept model pe aceeași Mamă înălțată la slava cerului și încoronată, care să mijlocească pentru toți cei ce aparțin aceleiași Biserici. Totul în acest nou lăcaș trebuie să contribuie la realizarea unui singur popor, fie cel din Iași, fie cel din localitățile Diecezei, din cele mai îndepărtate colțuri ale provinciei și ale Bisericii noastre locale.

Catedrala veche este locul de unde se pornește spre noul altar, spre noul sanctuar, de unde, întăriți în dragoste, toți se întorc apoi acolo de unde au pornit.

Mă gândesc că, astfel, într-o expresie comună, catedrala veche, cu importanța ei istorică și cu rolul ei, și catedrala nouă, cu forma și mesajul ei, reprezintă, de fapt, un tot, unica noastră catedrală, *mamă* a tuturor

celorlalte Biserici, inima de unde Isus revarsă binecuvântare și haruri peste întreaga Biserică locală, prin intervenția și mijlocirea Mamei noastre cerești, înălțată și încoronată, patroana și ocrotitoarea noastră cerească.

Î: Dorința celor care muncesc pentru zidirea unei biserici este ca ea să fie mereu plină de lume. Vă mai gândiți și la altceva atunci când se apropie momentul consacării noii catedrale de la Iași?

R: Cel mai important lucru este să facem ca bisericile noastre să fie plăcute lui Dumnezeu, pline de lume, să devină oaze de spiritualitate, adevărate surse de alimentare a credinței atât prin exprimarea artistică și prin cadrul exterior, cât, mai ales, prin lucrarea continuă de evanghelizare și catehizare, muncind pentru aceasta la desăvârșirea Bisericii spirituale care este sufletul omului, iar aici, la noi, sufletul creștinului din Moldova, din Iași, din Dieceza noastră.

Vreau să întâlnesc mereu oamenii noștri simpli, modești și buni în biserica noastră catedrală, *mama tuturor bisericilor din Dieceză*, și să-i simt că stau alături de păstorii lor, de episcop și de preoți, în jurul aceluiași altar, aceluiași Isus, sub mantia ocrotitoare a aceleiași Maici preacurate, pentru a putea beneficia cu toții de înălțare și de încoronare în ceruri.

Vă mulțumim și să dea Domnul să avem biserici pline de lume!